

Brunssum Noord en Oost: investeren in de wortels van de wijk

Zichtbare problemen, verborgen gebreken-
latente krachten en een diepte-investering
in de aanpak daarvan

Programmaplan

Dit programmaplan sluit aan bij het document

'Programmaverhaal 1.0 versie'

Voorwoord

Dit plan legt uit hoe we willen werken aan en binnen het programma Brunssum Noord en Oost. Dit programma is in 2024 gestart en helpt om de wensen van het college van burgemeester en wethouders waar te maken. We willen namelijk op een goede en integrale manier werken aan wonen, leefbaarheid, onderwijs, werk, inkomen en veiligheid. Dit staat ook in het coalitieakkoord 2022-2026. Met deze aanpak willen we de woon- en leefomgeving in onze wijken verbeteren, vooral in Brunssum Noord en Oost.

We hebben al mooie stappen gezet. De plannen krijgen steeds meer vorm, met hulp van inwoners en partners. Er zijn ook veel ambassadeurs die ons helpen om de nieuwe aanpak en cultuur te ontwikkelen. Daarnaast is er het Tussen-Wal-en-Schip budget, waarmee bewoners in moeilijke situaties snel hulp kunnen krijgen.

Het is belangrijk om te begrijpen dat deze verandering veel vraagt van onze gemeentelijke organisatie en dat het tijd zal kosten. Daarom is dit programma er ook voor de komende 25 jaar.

Samen op een andere manier werken is een grote uitdaging, maar we geloven dat het ons, samen met inwoners en onze partners, zal lukken.

Namens het college,
Hugo Janssen en Merle Brüning

Inhoud

Voorwoord	2
1. Inleiding	6
Aanleiding en urgentie	6
Onze opgave: cijfers & gegevens	6
Dieper inzoomen op onze wijken	8
Probleemclusters uit de praktijk	13
Negatieve ervaringen tellen op en leiden tot wantrouwen	13
Bestaansonzekerheid als gevolg van een stapeling van problemen	13
Een gebrek aan toekomstperspectief	14
Verloedering van de publieke ruimte	14
De gemeente en de partners doen niet mee in de echte leefwereld van de bewoners	15
Kansen uit de praktijk	15
Grote bereidheid om anderen te helpen	15
Grote bereidheid om in gesprek te gaan	15
Er bestaan veel plekken en voorzieningen die kansen bieden	15
Betrokkenheid van organisaties en ondernemers in Brunssum Noord	16
Kenmerken van een krachtige vitale wijk	16
2. Ambitie & leidende principes	18
Ambitie	18
Leidende principes	18
3. Doelen en inspanningen	20
Strategische doelstellingen	20
Inspanningen	21
4. Organisatie & aanpak	22
Organisatie	22
Rollen	23
Programmasturing	24
Monitoring	24
Aanpak	24
Samenwerken met stakeholders & Communicatie	25
Lerend netwerk in de regio	25
Fasering	25

Bijlagen

Bijlage 1: Bronnen achter onze cijfers

Bijlage 2: Overzicht inspanningen

Toelichting format

Projectformulieren

Hoofdstuk 1

Inleiding

Aanleiding en urgentie

Voor u ligt het programmaplan van Programma Brunssum Noord en Oost. Dit programmaplan is niet los te lezen van ‘ons verhaal’. In ons verhaal beschrijven we de geschiedenis en context van onze gemeente. Ook vertellen we hoe ons systeem op dit moment (niet) werkt voor onze inwoners, en hoe pijnlijk duidelijk wordt dat voor een relatief grote groep bewoners binnen onze gemeente niet toereikend is.

Het College van Burgermeester & Wethouders heeft in het coalitieakkoord 2022-2026 de wens en richting uitgesproken voor een integrale aanpak op het gebied van wonen, leefbaarheid, onderwijs, werk, inkomen en veiligheid, om zo de woon- en leefomgeving in onze wijken te verbeteren. In 2023 is daarom gestart met de verkenning van een programmatische aanpak voor de wijken Brunssum Noord en Oost. Dit programma richt zich specifiek op deze gebieden binnen de gemeente Brunssum, omdat de uitdagingen in de woon-en leefomgeving in deze wijken het meest nijpend zijn.

Het programma is gestart vanuit een behoefte om anders te gaan werken dan hoe we dat in ons huidige systeem-wereld nu doen. We zijn gestart met luisteren naar de inwoners. Dit heeft ons veel inzichten gegeven over hoe ons systeem ervaren wordt door onze inwoners. Ook hebben we hierdoor probleemclusters kunnen definiëren en krijgt de benodigde nieuwe manier van werken steeds meer kleur.

Deze nieuwe manier van werken vereist dat we goed in onze spiegel kijken, van onderop, in betrokken organisaties, waarbij we samen met inwoners komen tot een passende nieuwe aanpak.

We zijn niet gestart zijn met het schrijven van dit programmaplan, maar met acties in de leefomgeving van onze bewoners. Deze acties zijn vervolgens programmatisch aan elkaar verbonden door middel van dit programma. Hoewel de titel van dit programma verwijst naar een specifiek gebied, richt het programma zich óók op onze domeinen in de brede zin. De verandering die met dit programma beoogd wordt vraagt ook aanpassing in bestaande systemen en organisaties: een nieuwe manier van (samen) werken én handelen.

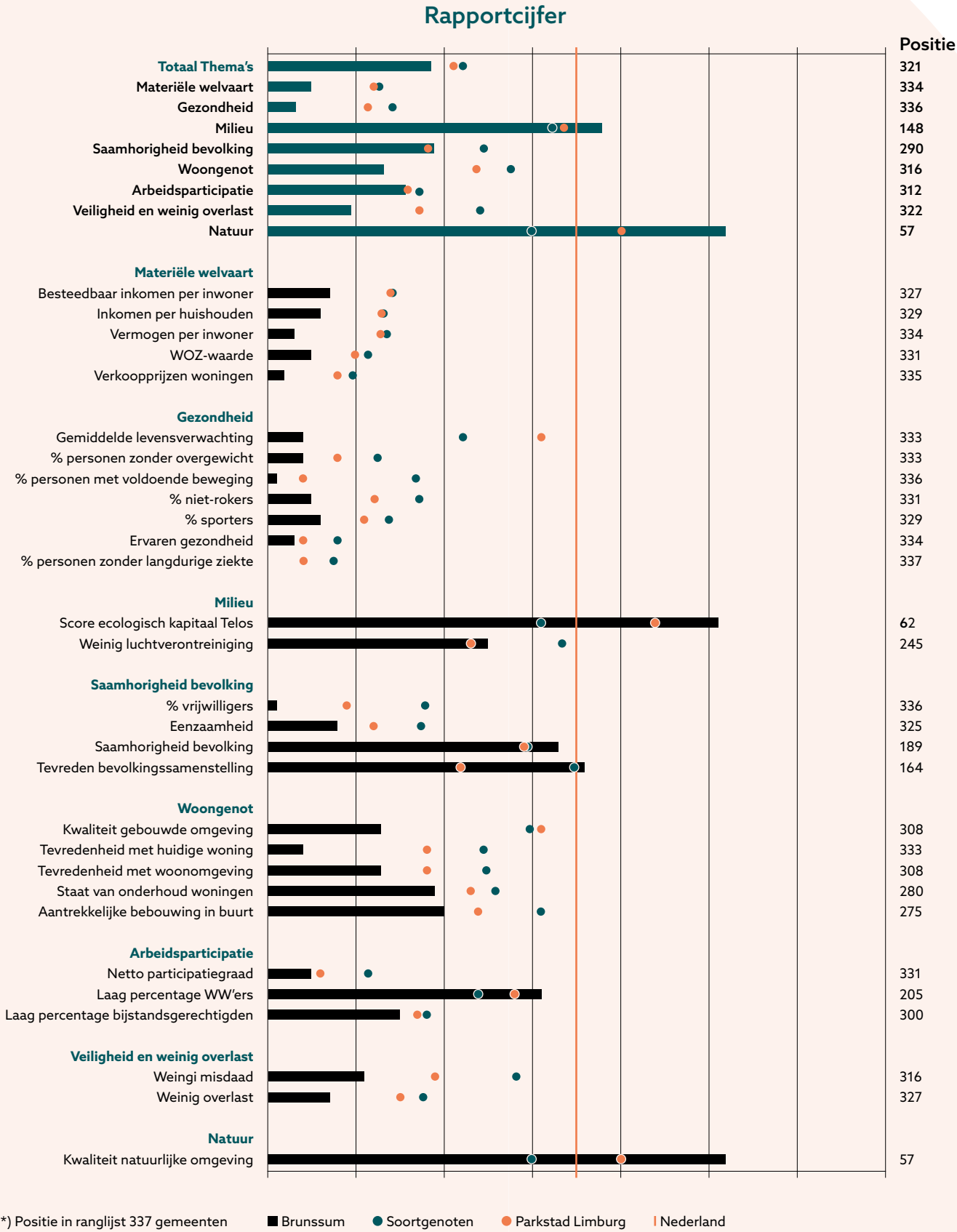
Dit programma heeft een beoogde horizon van 25 jaar, waarbij we in periodes van 4 jaar de koers van het programma herijken. De ontwikkelingen binnen het programma lopen organisch - en in samenspraak met en ondersteuning van - de lijnorganisatie. Resultaten zijn niet van tevoren niet volledig bepaald. Door middel van de inspanningen van ons programma maken we stappen in deze ‘reis’, waarvan we de ontwikkelingen vastleggen in ons reisverslag.

Daarbij is het van essentieel belang op te merken dat inwoners van woonbuurten die het moeilijk hebben vaak worden gedefinieerd aan de hand van cijfers: “dit is een buurt met lage sociaaleconomische status” of “hier wonen mensen met intergenerationele problematiek” et cetera. Inwoners herkennen zich daar echter niet in. Zij definiëren eventuele uitdagingen heel anders en hebben ook zeker niet het idee dat ze door hun uitdagingen in het leven niks kunnen. Sterker nog; inwoners kenmerken zich vaak juist door de veerkracht die ze in hun leven hebben moeten tonen. In dit programma en in de uitwerking ervan willen we dus vooral samen met inwoners op zoek gaan naar de juiste koers en het passende taalgebruik. Soms moet je daarvoor een heel nieuw vocabulaire ontwikkelen met elkaar. Daarmee zijn alle cijfers die we gebruiken dan ook maar een klein deel van de puzzel, het gaat vooral om de verhalen van mensen zelf.

Onze opgave: cijfers & gegevens

In aanloop naar de totstandkoming van de Omgevingsvisie voor Brunssum is een analyse gemaakt op het terrein van de zogenaamde Brede Welvaart thema’s. Daarbij is een vergelijking gemaakt met de regio Parkstad en met 10 benchmarkgemeenten.

Met name de Materiële welvaart en de Gezondheid van onze inwoners springen, in negatieve zin, in het oog. Het is belangrijk om daarbij te beseffen dat beide thema’s onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. We weten uit eigen cijfermateriaal dat met name Brunssum Noord en Brunssum Oost een cumulatie van bewoners kent die worstelen met hun dagelijks bestaan. Deze mensen bevinden zich in een erg precare situatie.

Dieper inzoomen op onze wijken

Als we inzoomen op de verschillende thema's zien we dat er duidelijke verschillen bestaan tussen de wijken van de gemeente Brunssum. Er zijn binnen deze thema's veel cijfers bekend. In bijlage 1 geven we daarom een overzicht van beschikbare data. In onderstaande tabel is een overzicht gegeven van de méést relevante en prangende cijfers (uit onze arrangementenmonitor, peildatum 2023). Om een goed beeld te krijgen van de opgave waar we binnen deze gemeente voor staan, en ten behoeve van het realiseren van een doelgerichte aanpak, geven we hieronder de belangrijkste indicatoren weer.

Na de tabel geven we drie afbeeldingen met de onze stabiliteitsdriehoek weer. Deze driehoek geeft een versimpelde weergave van de verschillende elementen in ons bestaan waarmee we stabiliteit in het leven ervaren, of, wanneer onvoldoende aanwezig, juist stress ervaren. Deze elementen zijn: 'Bestaanszekerheid', 'Continuïteit van Zorg en Ondersteuning', 'Meedoen' en 'Stress',

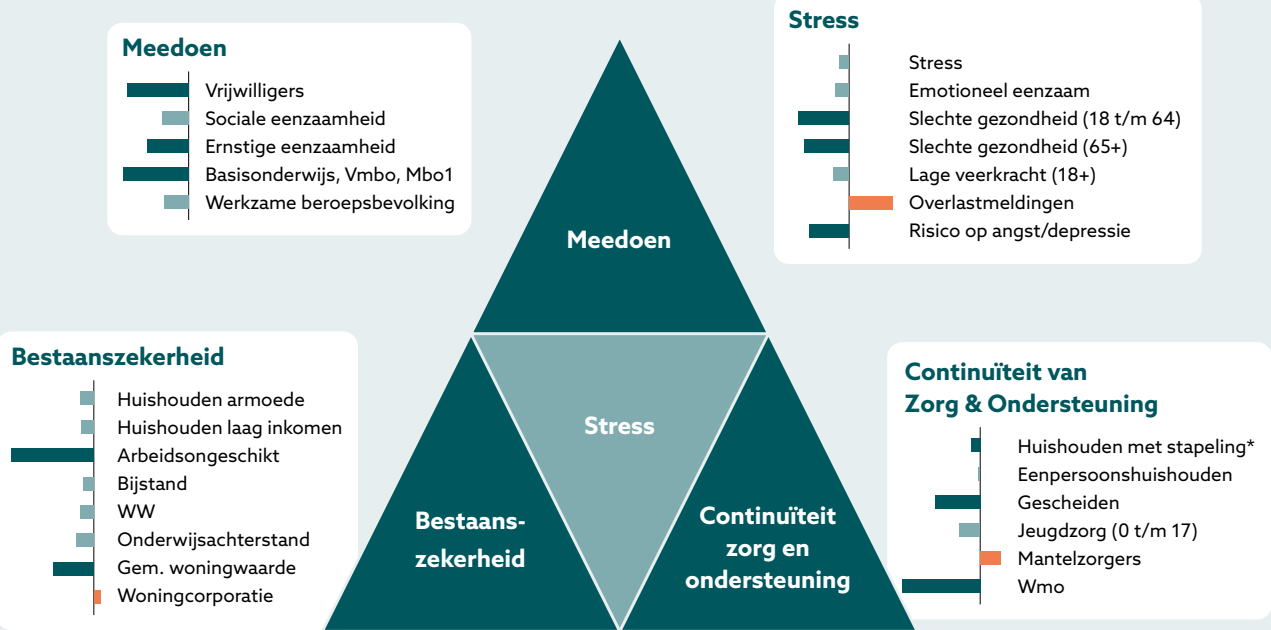
De afbeeldingen met de stabiliteitsdriehoek geven voor Brunssum totaal, Brunssum Oost en Brunssum Noord weer hoe "gescoord" wordt op de verschillende indicatoren van 'Bestaanszekerheid', 'Continuïteit van Zorg en Ondersteuning', 'Meedoen' en 'Stress'. De streep in het midden geeft een basislijn weer, hoe vergelijkbare gemeenten, de zogenaamde benchmark (sterk stedelijk), scoren. Een afwijking naar links (blauw), geeft een ongunstige score weer. Een afwijking naar rechts, geeft aan dat gunstiger gescoord wordt ten opzichte van de benchmark, in relatie tot onze maatschappelijke opgave.

Voorbeeld: Als we kijken naar de Bestaanszekerheid van onze inwoners, zie je dat de gemeente Brunssum in totaal een relatief groot aandeel volwassenen met een arbeidsongeschiktheidsuitkering kent (15,50% t.o.v. 8,40% in de benchmark). Voor Brunssum Noord is dit hoger, namelijk 17,00%, voor Brunssum Oost is dit zelfs 19,40%. Ter vergelijking, het gemiddelde percentage ligt in Nederland op 7,60%.

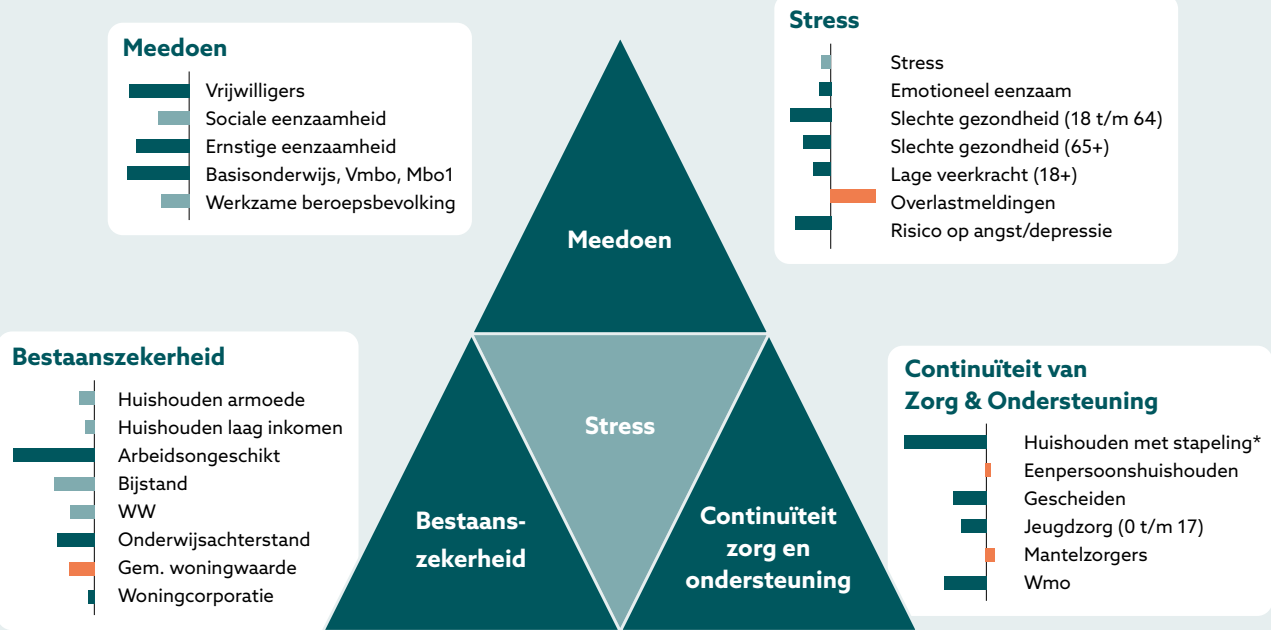
Thema	Indicator*	Nederland	Bench-mark (sterk stedelijk)	Brunssum (totaal)	Brunssum Noord	Brunssum Oost
Bestaans-zekerheid	Huishoudens onder de lage inkomensgrens – (tot 120% sociaal minimum)	11,6%	12,0%	13,6%	18,6%	15,1%
	Huishoudens laag inkomen	39,7%	39,9%	44,9%	52,9%	46,4%
	% volwassenen met arbeids-ongeschiktheidsuitkering	7,6%	8,4%	15,5%	17,0%	19,4%
	Bijstand	3,9%	4,2%	4,7%	6,8%	7,0%
	Percentage volwassenen met WW	1,4%	1,5%	1,7%	2,3%	2,1%
	Onderwijsachterstand	14,7%	15,0%	17,8%	23,9%	24,4%
	Gemiddelde WOZ-waarde	366k	347k	202k	192k	201k
	% woningen van woningcorporatie	28,5%	30,3%	28,4%	39,2%	33,6%
Continuïteit van Zorg & Onder-steuning	Huishouden met stapeling	2,4%	2,6%	3,2%	3,8%	5,6%
	Eenspersoons-huishouden	39,5%	39,3%	39,8%	45,7%	35,7%
	Gescheiden	7,8%	8,4%	11,1%	13,0%	12,4%
	Cliënten met jeugdzorg (17-)	12,7%	13,7%	15,7%	14,0%	18,5%
	Mantelzorgers (18+)	13,7%	13,7%	15,8%	15,6%	15,6%
	Cliënten met WMO (18+)	8,3%	9,0%	13,8%	15,9%	14,3%
Meedoen	Vrijwilligerswerk	24,4%	22,9%	16,8%	16,4%	16,0%
	Sociaal eenzaam	32,4%	32,8%	36,7%	39,1%	38,0%
	Ernstig eenzaam	13,0%	13,1%	15,5%	17,3%	16,6%
	Opleiding basisonderwijs/vmbo/ mbo	26,5%	26,4%	34,0%	40,5%	40,3%
	Werkzame beroepsbevolking	70,9%	70,5%	63,0%	58,2%	60,3%
Stress	% Ervaart stress (18+)	19,0%	19,8%	20,8%	21,3%	21,9%
	% Emotioneel eenzaam	29,1%	29,8%	32,1%	34,4%	33,7%
	% ervaren slechte gezondheid (18-64 jaar)	23,1%	23,9%	30,7%	33,1%	34,4%
	% ervaren slechte gezondheid (65+)	36,8%	37,5%	47,0%	48,0%	48,3%
	% Weinig regie/lage veerkracht (18+)	8,9%	9,1%	9,9%	10,9%	10,8%
	Overlastmeldingen per 1000 inwoners	24,6	27,1	20,3	15,1	14
	Risico op angst en depressie	8,4%	8,9%	10,9%	12,4%	12,3%
	Stress door school (18-)	35,0%	36,4%	41,5%	n.v.t.	n.v.t.
	Stress door thuissituatie (18-)	9,8%	10,1%	14,9%	n.v.t.	n.v.t.

*Data is afkomstig uit de Arrangementenmonitor van gemeente Brunssum (Sofie Verbindt) – peiljaar 2023. Waar indicatoren niet in peiljaar 2023 gemeten zijn, is het cijfer van het voorgaande jaar gebruikt. Zie voor de gebruikte bronnen bijlage 1.

De indicatoren per onderdeel van de stabiliteitsdriehoek:
cijfers Brunssum totaal, afgezet tegen benchmark

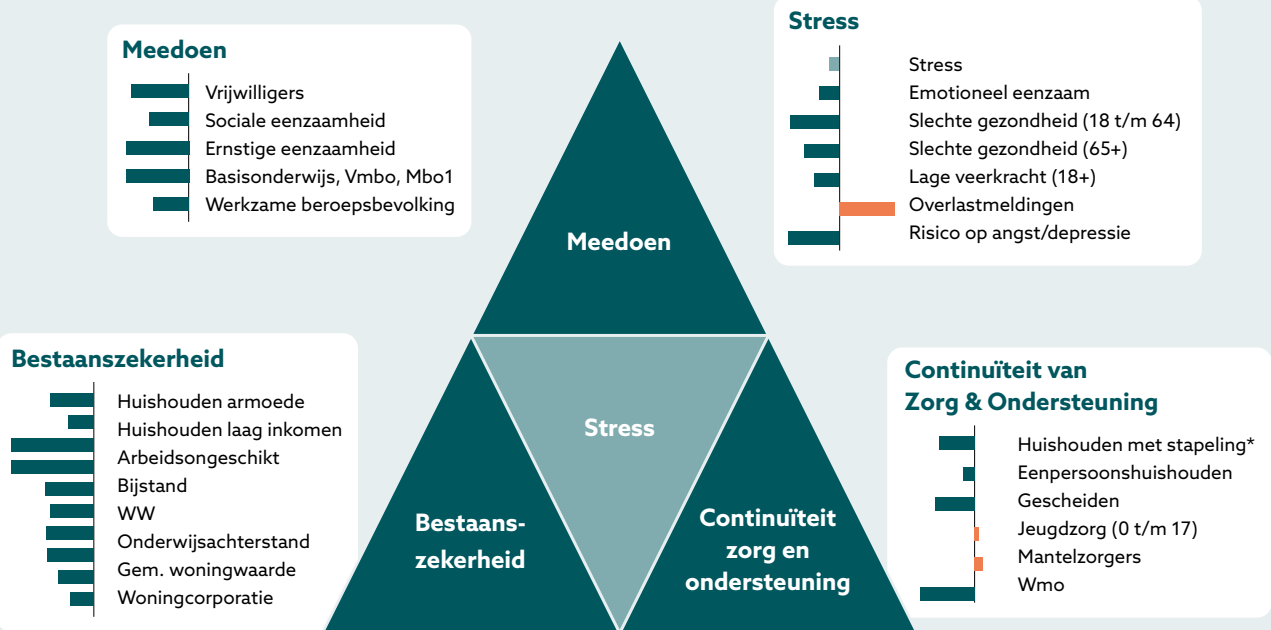

De indicatoren per onderdeel van de stabiliteitsdriehoek:
cijfers Brunssum Oost, afgezet tegen benchmark

*Data is afkomstig uit de Arrangementenmonitor van gemeente Brunssum (Sofie Verbindt) – peiljaar 2023. Waar indicatoren niet in peiljaar 2023 gemeten zijn, is het cijfer van het voorgaande jaar gebruikt. Zie voor de gebruikte bronnen bijlage 1.

De indicatoren per onderdeel van de stabiliteitsdriehoek:
cijfers Brunssum Noord, afgezet tegen benchmark

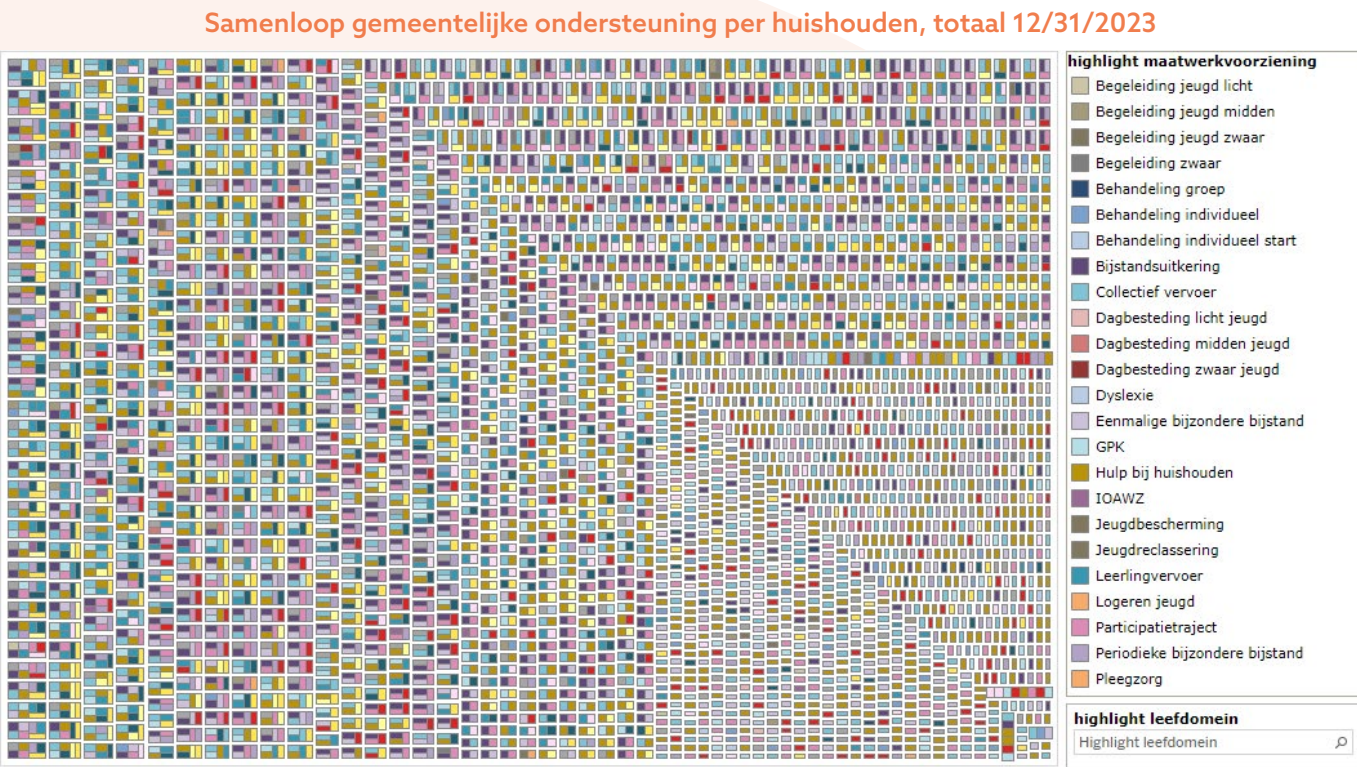
Stapelingsvoorzieningen

Wat opvalt aan onze data is dat in Brunssum een relatief groot percentage van onze huishoudens te maken heeft met een stapeling van voorzieningen (WMO, Jeugdwet, Participatiewet). Van de 13.700 huishoudens is 22,7% (3110) afhankelijk van een of meerdere voorzieningen. In de wijken Noord (26,8%) en Oost (25,6%) ligt dit percentage nog een stuk hoger. Deze stapeling aan voorzieningen is een belangrijk gegeven voor de aanpak van dit programma.

Indicator	Brunssum (totaal)	Brunssum Noord	Brunssum Oost
Totaal aantal huishoudens	13.700	3405	1930
Aantal huishoudens met 1 of meer voorzieningen	3141	914	494
% Huishoudens met 1 of meer voorzieningen, waarvan;	22,90%	26,80%	25,60%
% huishoudens met 1 voorziening*	45,30%	41,80%	45,10%
% huishoudens met 2 voorzieningen*	26,20%	29,00%	24,90%
% huishoudens met 3 voorzieningen*	15,40%	17,00%	16,20%
% huishoudens met 4 voorzieningen*	7,50%	7,50%	8,30%
% huishoudens met 5 voorzieningen*	3,00%	2,30%	3,00%
% huishoudens met 6+ voorzieningen*	2,50%	2,30%	2,20%

*t.o.v. alle huishoudens met 1 of meer voorzieningen. Data met peildatum 31-12-2023

Afbeelding 1 geeft hieronder beeldend weer wat dit voor onze gemeente betekent. Iedere clustering van gekleurde vakjes is een van de 3141 huishoudens in onze gemeente waar een vorm van maatwerkvoorzieningen aan de orde is. Zoals te zien valt, kennen we in Brunssum huishoudens met 1 vorm van ondersteuning, tot wel 11 vormen van ondersteuning binnen een enkel huishouden.

Afbeelding 1: Samenloop gemeentelijke ondersteuning per huishouden, totaal peildatum

Probleemclusters uit de praktijk

Ondanks dat deze cijfers veel zeggen over de Brede Welvaart van onze bewoners, geeft het maar een beperkt beeld van onze opgave. Daarom hebben we in de periode januari tot juli 2024 ervaringen opgehaald uit de werkelijkheid van onze inwoners in Brunssum Noord en Oost. Dit hebben we vertaald naar probleemclusters. De probleemclusters illustreren we met enkele citaten van bewoners en professionals uit de praktijk:

Negatieve ervaringen tellen op en leiden tot wantrouwen

De mensen die we hebben gesproken wonen doorgaans al langere tijd in Brunssum. Zij hebben vaak veel meegemaakt met de gemeente en/of andere instanties en regelmatig ook in negatief opzicht. Bewoners voelen zich niet gehoord, er is bijvoorbeeld iets beloofd en niet waargemaakt of bewoners voelen zich achtergesteld ten opzichte van andere bewoners uit Brunssum. Uiteindelijk tellen de negatieve ervaringen die bewoners hebben met de wijk op, en voedt dit wantrouwen in (overheids-)instanties.

“Wij mochten samen met de buurt stemmen op welke speeltuin we graag op het plein wilden hebben. Nu staat er een hele andere speeltuin dan die wij als wijk hebben uitgekozen. Dat soort dingen zijn gek.”

– Inwoner Brunssum

“Ik heb ongeveer een jaar geleden contact opgenomen met de gemeente omdat er scheuren in het huis zaten nadat ze hiertegenover alles aan het verbouwen waren. Ze zeiden dat ze na de bouwvak zouden komen, maar ik heb nooit meer iets van ze gehoord.”

– Inwoner Brunssum

Bestaansonzekerheid als gevolg van een stapeling van problemen

Wanneer bewoners kampen met problemen, weten ze vaak niet waar ze heen moeten voor hulp of hoe ze het zelf kunnen oplossen. Vaak is de oplossing ook niet eenvoudig. Hierdoor ontstaan er weer andere problemen, die boven op de al bestaande problemen komen. Zo ontstaat middelengebruik bijvoorbeeld naar aanleiding van iets anders dat zich afspeelt in iemands leven. Ook stress wordt vaak veroorzaakt door andere problemen, zoals het niet kunnen rondkomen.

“Ik ben echt psychisch ziek geworden door alle problemen met Mijnwater. Ik heb op een gegeven moment ook een advocaat ingeschakeld. Ik werd namelijk echt gek van de slechte communicatie, het constante getik door slechte installatie en steeds weer mensen over de vloer om het te proberen op te lossen. En Weller trekt z’n handen ervan af. Ik heb ondertussen ook slaapproblemen en merk dat ik snel agressief word. En dan heb ik ook nog een hernia wat bij stress erger wordt. Dus de situatie met Weller en Mijnwater maakt het allemaal alleen maar erger.”

– Inwoner Brunssum

Een gebrek aan toekomstperspectief

Doordat er veel bedrijven uit Limburg zijn vertrokken, is het lastiger om een baan te vinden. Inwoners geven aan dat veel mensen werkloos zijn 24 of dat ze schulden hebben (gehad). Wanneer jongeren opgroeien in zo'n omgeving, kan dit invloed hebben op hun eigen kansen in het leven. Veel jongeren uit de wijk hebben dan ook het gevoel dat ze een uitzichtloze toekomst tegemoet gaan. Criminaliteit en drugsgebruik is vervolgens een makkelijke en snelle oplossing wanneer zij zich vervelen en/of snel aan geld willen komen.

"Er is geen intrinsieke motivatie om goede scholing te krijgen want er zijn amper banen. Doordat er geen carrière-perspectief is gaat de jeugd zich vervelen. Ze weten vaak niet goed wat ze met hun toekomst moeten en gaan dan opzoek naar andere manieren om snel geld te verdienen. De normen en waarden van Brunssum zijn heel anders vergeleken met de rest van Nederland, waar bepaalde dingen echt afgekeurd zouden worden."

- Uitvoerend professional

In Brunssum-Noord ligt het probleem van armoede en toekomstperspectief net anders. Hier geven bewoners vooral als probleem aan dat zodra inwoners meer inkomen krijgen en draagkrachtiger worden, ze wegtrekken uit de flats.

"Vaak uit heel het land komen allemaal mensen hier wonen, waar van alles mee is, die niet veel te besteden hebben. Want hier is nou net nog dat flatje wat wel kunt huren of dat huisje wat je wel kunt kopen. Dan komen die allemaal hier wonen met alle problematieken van dien. Wij poetsen ze op. Dan ontstijgen ze ons.... en dan trekken ze weer terug naar waar ze vandaan kwamen of gaan ze een upgrade doen, gaan ze toch in een wijk wonen waar ze nu wel dat rijtjeshuis kunnen betalen. En dan komt de volgende lading weer. We poetsen ze op en zij vertrekken. Het is een soort van wasmachine."

- Uitvoerend professional

Verloedering van de publieke ruimte

De problemen die bij bewoners van Brunssum-Oost meteen naar boven komen, zijn vooral de problemen die ervoor zorgen dat de publieke ruimte in verval raakt. Deze problemen worden zowel door buurtbewoners als door de gemeente veroorzaakt. Onder verloedering van de publieke ruimte verstaan we de parkeerproblemen, verkeersoverlast, de vervuiling van de wijk en het gebrek aan zelfregie onder de inwoners om hier mee aan de slag te gaan.

"De gemeente moet meer doen om de wijk netjes te houden. Als zij het slechte voorbeeld geven, dan volgen de buurtbewoners dit. Ik denk dat daarom de wijk ook zo vervuild is."

- Inwoner Brunssum

De gemeente en de partners doen niet mee in de echte leefwereld van de bewoners

Er is sprake van een discrepantie tussen inwoners en de échte leefwereld en de, deels virtuele, werkelijkheid van de gemeente en instanties. Het leven, en de daar bij behorende problemen, van de inwoners gaat altijd door, die bestaan niet alleen tussen 9 en 5.

"Wat wel vervelend was, was dat er veel wisselingen waren van de mensen die hen hielpen bij de gemeente. Hierdoor duurde het nog langer voordat ze uiteindelijk de psychische hulp kregen die ze nodig hadden. Het liep niet goed bij team jeugd, veel uitvallers, mensen die andere functies kregen, zieken. Hierdoor moest je steeds opnieuw je verhaal doen, en wéér door alle trauma heen. Mevrouw werd hier heel onrustig van en ervaarde veel stress. Ook voor haar zoon was dit heel naar, want die werd door de vele wisselingen heel opstandig."

- Inwoner Brunssum

Kansen uit de praktijk

Naast diverse probleemclusters herkennen we ook een aantal kansen in deze gebieden:

Grote bereidheid om anderen te helpen

Voor de bewoners die al langere tijd in Brunssum wonen, hebben vaak een groot sociaal netwerk. Dit sociale netwerk is doorgaans hecht. We zien dat mensen op elkaar letten en voor elkaar klaar staan.

"Mensen in de wijk letten op elkaar. Ik had een kind dat een 'wegloop-fase' had, maar hij kreeg nooit de kans om uit de wijk te glippen omdat iedereen altijd goed op hem lette. Hij kwam daardoor altijd weer veilig thuis."

- Inwoner Brunssum

Grote bereidheid om in gesprek te gaan

Veel inwoners zijn bereid om in gesprek te gaan over de wijk en de problemen waar zij tegenaan lopen. Mensen willen graag vertellen over wat zij hebben meegemaakt of wat zij van iets vinden. We merken dat inwoners het fijn vinden om hun ei kwijt te kunnen en dat ze bereid zijn om mee te denken om de wijk nog fijner te maken. Veel inwoners vinden het fijn dat we langskomen, zodat ook hun wijk wordt aangepakt en om zo in de toekomst van Oost een mooier stukje Brunssum te maken. Een aantal inwoners geeft zelfs aan betrokken te willen blijven bij het onderzoek in de wijk. Ze blijven graag meedenken over de resultaten en de vervolgstappen.

Er bestaan veel plekken en voorzieningen die kansen bieden

Inwoners uit Brunssum Noord geven aan dat er veel plekken en voorzieningen zijn waar mensen bij elkaar kunnen komen en elkaar kunnen ontmoeten. Het kleine winkelcentrum zorgt voor levendigheid en voorziet de bewoners van basisvoorzieningen. Het is ook een plek waar mensen elkaar 'makkelijk tegenkomen' en ontmoeten.

Aan de rand van Brunssum Noord liggen de volkstuinen; een prachtige en laagdrempelige plek om te wandelen en mensen te ontmoeten. In de volkstuinen worden regelmatig activiteiten georganiseerd. In het Noorderhuis wordt wekelijks een breed scala aan activiteiten georganiseerd waar inwoners naartoe kunnen. Hier zijn ook informatie-bijeenkomsten voor inwoners van de gemeente of lokale organisaties over ontwikkelingen in de buurt. Daarnaast is er bijvoorbeeld nog een muziekschool in de buurt, het café en feestlocatie Klaver 4, zijn er speeltuinen en is er een grote jeu de boules club met zo'n 60 leden die veel inwoners van binnen en buiten Brunssum Noord dagelijks bij elkaar brengt.

"Mensen komen daar elke dag bij elkaar om een kopje koffie te drinken. Elke dag, iedere dag. Koekje gratis erbij. We hebben nu op dit moment 59 leden en die zijn er iedere dag weer. En nu in de zomermaanden zijn we ook bezig in de avonduren van 7 tot half 10."

- Inwoner Brunssum

Betrokkenheid van organisaties en ondernemers in Brunssum Noord

De aanwezige organisaties en professionals in Brunssum Noord realiseren zich dat er een aantal kwetsbare wijken zijn met veel problemen die extra aandacht behoeven. Ze zetten hun schouders eronder om de buurt leefbaar te houden en inwoners de nodige hulp te bieden.

Een professional vertelt: *“Met name de laatste tijd zie ik dat er opeens veel meer mensen met problemen zijn dan wat we daarvoor regulier tegen kwamen. En wij horen dat ook van de netwerkpartners zoals maatschappelijk werk terug dat zij gewoon omkomen met dit soort casussen. [...] Ik denk dat een probleem in Noord die grote samenstelling is van kwetsbare mensen, juist omdat we daar heel veel woningen op weinig vierkante meters hebben, hè? Daar is die concentratie gewoon groter. En dan ook nog het feit dat we daar geen krachtige mensen tussen mogen plaatsen...”*

Kenmerken van een krachtige vitale wijk

Leefomstandigheden bepalen voor 29% de ervaren gezondheid van mensen. Dit zijn zaken als huisvesting, sociaal netwerk, beschikbare zorg en voorzieningen, groen in de omgeving, veiligheid en criminaliteit, werk & werkloosheid etc. Een krachtige wijk draagt dus daadwerkelijk bij aan een betere gezondheid en welvaart van mensen. De volgende kenmerken dragen bij aan een krachtige wijk waarin alle inwoners zich thuis voelen:

- Er is sprake van een onderlinge open houding.
- Er zijn in de buurt mogelijkheden voor bewoners om van betekenis te zijn.
- De aanwezige hulpbronnen en voorzieningen zijn betrokken en dragen een steentje bij.
- Door afspraken, gebruiken en onderlinge verbondenheid blijft iedereen duurzaam in beeld.
- De bewoners voelen zich veilig en men spreekt elkaar aan als dat niet zo is.

Het is nodig om gemeenschappen én de leefomgeving te stimuleren, faciliteren en hierin te investeren om vitaliteit te versterken. Met maatwerk op professionele én informele hulp en ondersteuning wanneer dit nodig is. Want vooral die informele zorg voor elkaar lijkt steeds belangrijker en kansrijker te worden. Daarbij is de publieke ruimte ook essentieel. De publieke ruimte biedt mogelijkheden voor gevarieerde, vluchtige en minder vluchtige ontmoetingen en voor een breed scala aan sociale contacten. Mensen die we vaak tegenkomen – ook al kennen we ze niet – worden beken-

de vreemden: een ervaring die belangrijk is voor thuis- en veiligheidsgevoel in stad en buurt. Op straat en in winkels kunnen we vriendelijkheid uitstralen en laten we de volgende generatie zien hoe we als mensen met elkaar omgaan. Vriendelijkheid is een onderschatte deugd: alledaagse vriendelijkheid tilt mensen op. Op veel plekken is een vriendelijke gastheer/vrouw nuttiger dan een beveiligder. Ontmoeten, meedoen, ontwikkelen en bewegen naar een sociale, gezonde, zorgzame stad Publieke ontmoetingsplekken kunnen daarnaast ook hoop en troost bieden wanneer iemand dat nodig heeft.

De laatste jaren is er veel kritiek op het ideaal van ‘de zelfredzame burger’ in de participatiemaatschappij. Natuurlijk willen mensen graag zelfstandig zijn. Maar zelfstandig en zelfredzaam zijn we nooit zonder ons sociaal netwerk. Vitaliteit ontstaat door ontmoetingen met anderen.

De schrikbarende eenzaamheidscijfers – onder jong en oud – zijn een illustratie van de behoefte aan contact. Inmiddels zijn woorden als verbinding en gemeenschap het nieuwe jargon en landelijk en lokaal proberen mensen handen en voeten te geven aan ‘de sociale basis’. De sociale basis ontstaat niet in beleidsnota’s maar tussen de bewoners van de stad. Bewoners initiëren buurthuis kamers, stadstuinen, ambachtelijke werkplaatsen, repair-café’s, kinder- en zorgboerderijen. Bibliotheken worden plekken voor ICT-hulp, scholen openen een tuin voor de buurt, in het buurthuis kun je je huiswerk maken of samen eten. Er wordt creatief gewekt aan vele nieuwe hybride, multifunctionele gastvrije plekken voor nieuwe contactvormen en ontmoetingen. Plekken waar vreemden bekende vreemden en wellicht vrienden kunnen worden. Waar je aarzelend binnen kunt stappen, gezien wordt, maar waar niet per se iets hoeft. Onder architecten en stadsplanners, beschermers van historisch erfgoed en maatschappelijk vastgoed, ontstaat het besef dat zij met hun bouwplannen sociaal verkeer kunnen afremmen of juist kunnen stimuleren. Wonen gaat niet alleen om een huis, maar ook een levendige woonomgeving. Veel ouderen zien dat ‘zelfstandig ouder worden’ snel omslaat in ‘eenzaam ouder worden’ en de zogenaamde ‘knarrenhofjes’ zijn dan ook populair. Het laat zien dat mensen naast privacy ook contact en levendigheid waarderen.

Niet alle ontmoetingen kunnen op de tekentafel van de architect worden geregeld. Mensen kunnen ook zelf stappen zetten. De veiligheid van bekende clubjes is comfortabel, maar we kunnen oefenen in gastvrijheid en openheid ook waar de architectuur niet per se meewerkt. We kunnen zelf met wat kratjes een pop-up terrasje maken en anderen uitnodigen om aan te schuiven. Als we onze voortuintjes vergroenen, zijn we meer buiten en benaderbaar. Als de rolluiken openblijven, wordt het veiliger op straat als het donker is. Als de stad wat rafeltjes heeft, als burgers ruimte krijgen en niet alles wordt dichtgetimmerd, kan er veel. Kortom: Inwoners maken de Sociale Riolerings van de stad!

Dit wordt bevestigd door de ervaringen van inwoners over het leven zo’n 20 jaar geleden en eerder:

“Vroeger was er veel meer aandacht voor elkaar. Als je buurman of buurvrouw minder goed ter been was, hielp je die bijvoorbeeld met boodschappen doen. Of als je wist dat iemand eenzaam was, ging je af en toe langs op de koffie. Dat was heel normaal.”
– Inwoner Brunssum

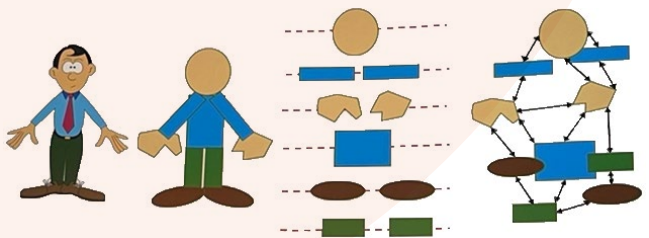
Ambitie & leidende principes

Brunssum bungelt onderaan: als we ons vergelijken met andere gemeentes, valt op hoe slecht we scoren op welvaart. Welvaart is hier voor grote groepen mensen buiten zicht geraakt, voor veel mensen al generaties lang. Langdurige armoede is verknoopt met een heleboel andere problemen, die allemaal zowel oorzaak als gevolg kunnen zijn: ziekte, criminaliteit, schooluitval, minder weerbaarheid, een slechte leefomgeving. De problemen waar veel van onze inwoners in Noord en Oost mee te maken hebben, zijn taai.

Brunssum loopt ook voorop: waar we in de rest van Nederland pas de laatste pakweg tien jaren zien dat het vertrouwen in de overheid afneemt (de aardbevingsproblematiek in Groningen, het toeslagenschandaal), is dit bij ons al het geval sinds het sluiten van de mijnen. Waren die tot de jaren zeventig een bron van welvaart en groei, na het sluiten ervan zat Brunssum met werkeloosheid, stoflongen en hele gebieden die onbruikbaar waren door afval en resten. We slaagden er als overheid niet in om dit alles op te vangen/ te herstellen/ te compenseren, met als gevolg dat grote groepen burgers hier minder vertrouwen hebben in de overheid.

Om ons armoedeprobleem op te lossen, is er vertrouwen nodig. Niet alleen van de burgers in ons als gemeentelijke overheid, maar wij, de professionele in organisaties, moeten vertrouwen hebben in hen. Zij kennen hun leven en hun problemen beter dan professionals.

Dus werk aan de winkel, en er wordt daarbij iets anders, iets nieuws van ons gevraagd. Daarom heeft het bestuur en de organisatie van de gemeente Brunssum besloten tot een breed, langdurig programma, met als ambitie dat in 2050 de inwoners van Brunssum (Noord en Oost) zelf de regie hebben op een stabiel, breed welvarend en gezond leven.

Ambitie

De ambitie van dit programma luidt:

“De inwoners van Brunssum Noord en Oost hebben in 2050 eigen regie op een stabiel, breed welvarend en gezond leven”

Leidende principes

Om onze ambitie na te kunnen streven, hanteren we in onze programmatische aanpak een aantal leidende principes. Deze principes helpen ons om op de juiste manier afwegingen te maken in de (keuze van) inspanningen die we doen.

- **We sturen vanuit onze visie en op onze doelen:** Het programma is ontstaan als antwoord op de complexe opgave waar we voor staan, geboren vanuit een visie op de toekomst en de behoefte waarde toe te voegen voor onze bewoners. We sturen dan ook op de gewenste effecten (van onze inspanningen), en niet op het voltooiën van de inspanningen zelf.
- **We creëren eigenaarschap:** Pas als mensen ervan overtuigd zijn dat het een goed idee is om ‘het anders te gaan doen’ en daarvoor eigenaarschap te nemen, komt een verandering tot stand. We focussen daarom op het creëren van eigenaarschap, in plaats van het geven van opdrachten.
- **We verbinden belangen:** Om dit programma tot een succes te maken, zijn veel verschillende partijen betrokken. Voor het succes van het programma is het cruciaal dat we onze gedeelde belangen vinden en een gedeelde ambitie kennen. We focussen dus op een verbonden belang, in plaats van individuele vertegenwoordigde belangen.

- **We werken vanuit vertrouwen:** we werken vanuit vertrouwen, en met zogenaamde ‘trusted networks’ en ‘trusted suppliers’. Niet iedereen hoeft alles te doen, we zijn inter-afhankelijk van elkaar
- **We maken zo veel mogelijk expliciet:** We hebben de intentie zo veel mogelijk zaken expliciet en concreet te maken, omdat onze opgave al complex (en vaak impliciet) genoeg is. Waar dit (nog) niet lukt, vraagt dit om **onderling vertrouwen**, ook als het spannend wordt.
- **We werken samen met alle betrokken partijen:** we handelen & beslissen vanuit samenwerking. Dus samen met de inwoner, samen met de gemeente en samen met organisaties in het publieke domein.
- **We werken mensgericht:** de inwoner is geen nummertje. We zien de mens in kwestie, en hoe de invloed van persoonlijke kenmerken, krachten en beperkingen invloed heeft op de greep op iemands welbevinden en bestaanszekerheid.

- **We werken mét de leefomgeving (voor en door):** we houden rekening met de invloed van de leefomgeving op mensen, op hun bestaanszekerheid en welbevinden. Hierbij ligt de focus niet op het individu, maar juist op het investeren in beschermde contexten en stabiele omgevingsfactoren. Deze kunnen zowel fysiek als sociaal zijn. Gemeenschappen maken de Sociale Riolerings van de stad.
- **We werken bottom-up:** Beleid ontstaat vanuit de praktijk, in samenwerking met de mensen.
- **We werken vanuit een lerend principe:** Met alle betrokken partijen spreken we met elkaar af dat we leren van alle activiteiten die we ondernemen. We staan niet te lang stil bij papieren documenten (programma van eisen; projectplannen), maar gaan actief aan de slag en leren van de praktijk. Op deze manier kunnen we inspelen op actuele ontwikkelingen en snel bijsturen wanneer dat nodig is. Bij iedere leerbijeenkomst zijn bewoners betrokken. Daarnaast leren we van andere gemeenten en initiatieven uit de regio. We staan open voor best- en worst practices en willen vooral niet zelf opnieuw het wiel uitvinden.

Hoofdstuk 3

Doelen en inspanningen

Met onze ambitie en leidende principes creëren we een richtinggevend kader en wenkend perspectief voor dit programma en daarmee voor de voor de inwoners van Brunssum. Daarnaast hebben we drie strategische doelstellingen bepaald die in onderlinge samenhang bijdragen aan het bereiken van onze ambitie: *“De inwoners van Brunssum Noord en Oost hebben in 2050 eigen regie op een stabiel, breed welvarend en gezond leven”*. Deze strategische doelstellingen staan zoveel mogelijk vast voor de gehele looptijd (25 jaar) van het programma.

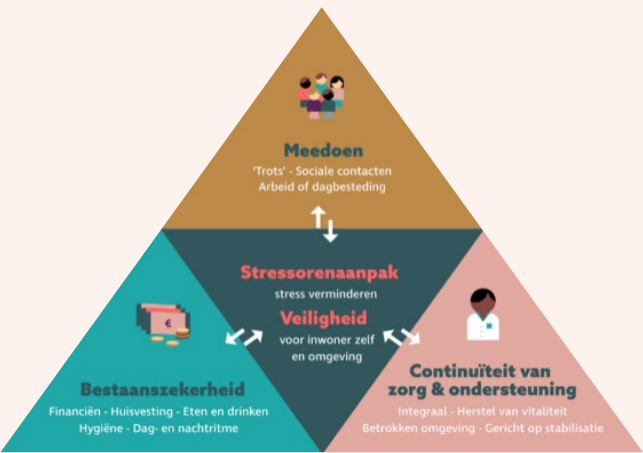
Strategische doelstellingen

De strategische doelstellingen van dit programma zijn gebaseerd op de stabiliteitsdriehoek. Hierbij focussen we ons op de stabiliteit in het leven van het individu. en hanteren we daarbij de volgende doelstellingen:

- 1. Meer bestaanszekerheid
- 2. Meer/betere continuïteit van zorg
- 3. Meer meedoen: participatie aan de samenleving

Op dit moment hebben we nog geen operationele doelstellingen geformuleerd. De ontwikkelaanpak in dit programmaplan helpt ons met “concretiseren” van de strategische doelstellingen naar operationele doelstellingen.

Dit doen we vanuit de werkelijkheid van onze inwoners, samen met onze ambassadeursgroepen: inwoners, ambtenaren van de gemeentelijke organisatie en (medewerkers van) partnerorganisaties. In dit proces zijn we continu aan het convergeren en divergeren tussen het bereiken van voldoende draagvlak en tegelijkertijd waarborgen van de haalbaarheid van onze aanpak. Waar dit proces tot nu toe voornamelijk intern gericht was, zal dit steeds meer samen met partner en bewoners gaan plaatsvinden.

Inspanningen

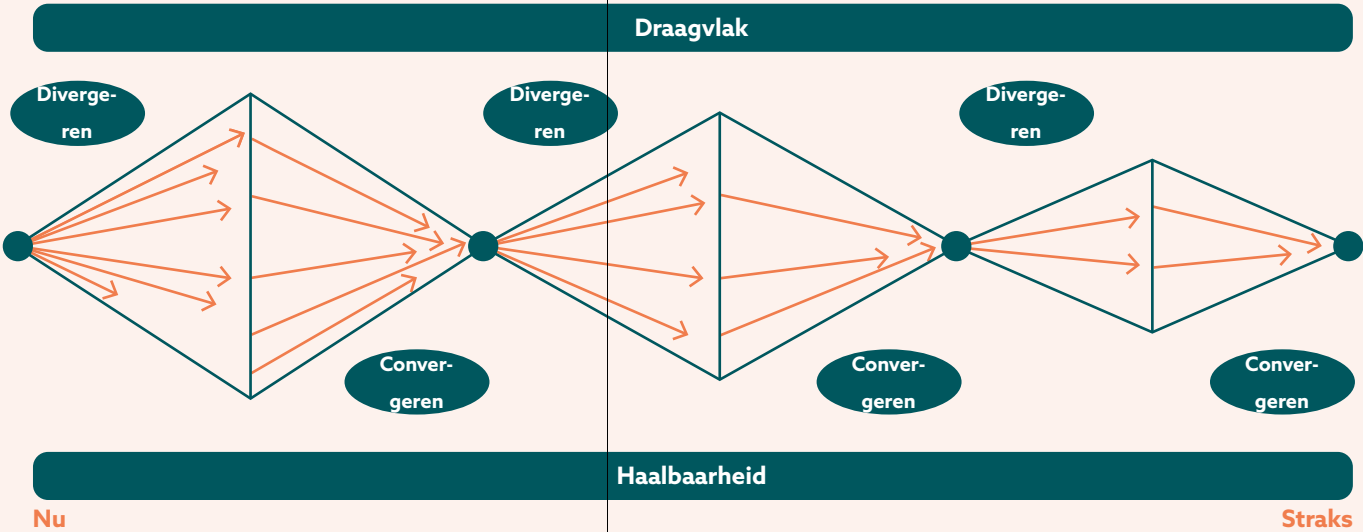
We bouwen met dit programma aan een nieuwe aanpak, en investeren tegelijkertijd op een aantal gerichte inspanning- en waarvan we de overtuiging hebben dat deze uiteindelijk een essentiële bijdrage gaan leveren aan het bereiken van onze ambitie waar de inwoners van Brunssum Noord en Oost in 2050 eigen regie op een stabiel, breed welvarend en gezond leven hebben. Voor een aantal van die inspanningen vragen we aanvullende middelen aan bij de Regio.

Op dit moment voeren we de volgende inspanningen uit, of worden deze in de toekomst opgestart:

- 1. Verduurzaming woningen**
 - A. Ontwikkeling woningen Schuttersveld en panden Rimbürgerweg
 - B. Koppeling van kansen tussen inspanningen die gemeente en Weller gezamenlijk in het gebied willen doen
- 2. Werken met ambassadeurs**
 - A. Werken met ambassadeurs binnen de gemeentelijke organisatie
 - B. Werken met ambassadeurs: inwoners
 - C. Werken met ambassadeurs: externe partijen
- 3. Tussen wal en schip-budget: oplossen problemen en leren vanuit de echte werkelijkheid**
- 4. Sociaal Veilig Brunssum**
 - A. Casuïstiek overleg
 - B. VLB overleg
 - C. Inrichten van de organisatie

- 5. Een zorgzame wijk in Noord**
 - A. Koppeling tussen de domeinen (Actieve inwoners, sociaal domein, eerstelijns zorg, tweedelijns zorg et cetera)
 - B. Sociale Riolering in Noord: Noorderhuis en Kans-Kracht
- 6. Ontwikkeling Schutterspark als groene long voor de inwoners**
- 7. Herijking Sociaal Domein**
 - A. Bestaanszekerheid en preventie
 - B. Jeugd en context
 - C. Bouwfonds: jongeren en toekomst
 - D. Impact leefomgeving
 - E. Zorgzame wijk Noord, w.o. ouderen en voorzorg-cirkels (vgl. het door VGZ gefinancierde programma in Almere).
- 8. Doorontwikkeling gebiedsgericht werken**
 - A. Rol van de wijkmanagers
 - B. Wijkplannen
- 9. Participatie**
 - A. Participatieverordening
 - B. Het Relevante Gesprek
 - C. Inrichten van de organisatie

In bijlage 2 worden onze inspanningen gedetailleerd beschreven.

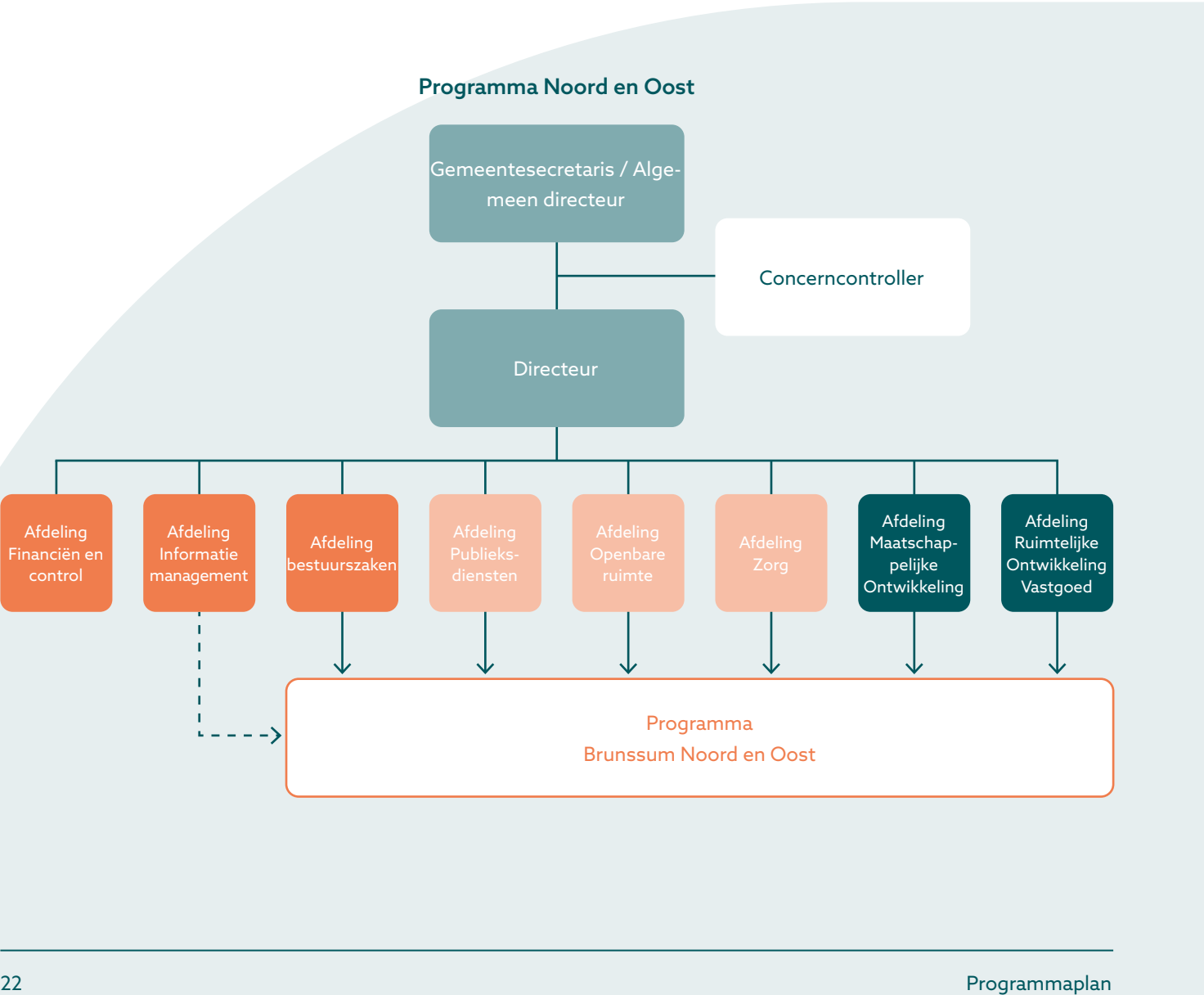
Hoofdstuk 4

Organisatie & aanpak

Het programma werkt aan een nieuwe manier van werken, samen met bewoners, de gemeentelijke organisatie en partners. Dit vraagt een flexibele aanpak om onze doelen en ambitie te bereiken. Omdat we met onze inspanning en toewerken naar deze nieuwe manier van werken, en we hierbij continu onze inwoners en organisaties nodig hebben, is het belangrijk dat we ons tempo op deze groepen aanpassen. Dit betekent iets voor onze organisatie inrichting, tempo en manier van sturing.

Organisatie

In de volgende afbeelding is weergegeven hoe het programma zich op dit moment verhoudt tot de gemeentelijke organisatie van Brunssum.

Rollen

We herkennen verschillende rollen in de organisatie van het programma.

Bestuurlijk eigenaar

De bestuurlijk eigenaren van het programma, streven de programmadoelen na en zorgen dat deze aansluiten bij de strategie en doelen van de gemeentelijke organisatie. Het programma is voor deze bestuursperiode belegd bij twee bestuurlijk eigenaren: Portefuillehouder wijk Brunssum Noord en Portefuillehouder wijk Brunssum Oost.

Ambtelijk eigenaar

De ambtelijk eigenaar zorgt ervoor dat het programma kan worden uitgevoerd, bijvoorbeeld door het maken van de nodige beslissingen en het beschikbaar stellen van de nodige capaciteit en budget. De ambtelijk eigenaar beslist over de kern van de opgave en de doelen binnen het programma en zorgt voor voldoende draagvlak. Er is één ambtelijk opdrachtgever van het programma. Het ambtelijk eigenaar van het programma, wat is belegd bij de directeur van gemeente Brunssum.

Programmamanager

De programmamanager is degene die het programma vormgeeft, het in samenhang aanstuurt, de risico's beheerst en het tot een goed einde brengt. Zij rapporteert aan de bestuurlijk en ambtelijk eigenaar over de voortgang van het programma.

Bateneigenaren

De bateneigenaren zijn mededragers van het programma en nemen verantwoordelijkheid om de strategische doelen uit het programma te realiseren. Een bateneigenaar vertegenwoordigt een doelgroep (bijvoorbeeld een gebruikersgroep of afdeling binnen de organisatie) en is na afronding van het programma verantwoordelijk voor het in stand houden van de bedrijfsvoering. Hierbij kunnen zij ook opdrachtgever zijn van een project dat onder het programma valt. De bateneigenaren van programma Brunssum Noord en Oost zijn op dit moment de teammanagers MO en ROV, als ook de manager van uitvoeringsteam Zorg.

Capaciteitsmanager

De capaciteitsmanager is/zijn degene wiens medewerkers gevraagd worden mee te werken aan inspanningen, die hen hiërarchisch leidinggeeft en zich bekommert om de geleverde bijdrage. Op dit moment is het gehele MT van de gemeente Brunssum verantwoordelijk voor de levering van capaciteit ten behoeve van het programma.

Aanpak

Programmasturing

Uitgangspunt van onze programmasturing is dat ons programma zo veel mogelijk gestuurd wordt door onze ambassadeurs. We kennen hierin drie ambassadeursgroepen:

- 1. Inwoners
- 2. Interne medewerkers gemeente
- 3. Externe partijen (en hun medewerkers)

We sturen op de volgende 5 aspecten van ons programma:

- 1. **Tempo.** In dit programmaplan is een eerste fasering opgenomen, met korte en lange termijn inspanningen. Door deze (realisatie)planning 2 keer per jaar bij te werken beoordelen we de snelheid waarmee onze doelen dichtbij komen en kunnen we bijsturen.
- 2. **Haalbaarheid.** We hebben een eerste analyse gedaan van onze opgave en zijn al gaandeweg aan de slag gegaan met onze initiatieven. We blijven continu de haalbaarheid van deze initiatieven monitoren en kijken daarbij ook naar eventuele risico's. Daarnaast stemmen we elk projectplan af aan de principes en doelstellingen van ons programma om kans van slagen te vergroten.
- 3. **Efficiëntie.** De basis voor het programma vormt dit programmaplan, wat door de jaren heen zal worden bijgewerkt wanneer het programma zich verder ontwikkelt. Hierin zijn onze doelstellingen benoemd waaraan we onze voortgang monitoren.
- 4. **Flexibiliteit.** Door periodiek te toetsen op voortgang in tempo, risico's en efficiëntie kan het programma steeds worden bijgestuurd.
- 5. **Doeltreffendheid.** Aan beoogde effecten worden in de toekomstbewust eigenaren gekoppeld. De programma

organisatie ondersteunt, coördineert en maakt de voortgang inzichtelijk. Beoogde effecten worden geconcretiseerd als onderdeel van het programmaplan.

Hoe deze programmasturing exact vorm krijgt moet in de komende fase van dit programma blijken. In de toekomst vormen we samen met partners een alliantie van partijen die de uitgangspunten, opgaven, doelen en aanpak onderschrijven, zoals die zijn verwoord in dit programmaplan en ons programmaverhaal. Deze alliantie kent in de toekomst een 'centrale' alliantieraad die elke twee maanden bij elkaar komt en waarin de ambassadeursgroepen en betrokken partijen zijn vertegenwoordigd. Kernpartners kunnen er ook voor kiezen een equivalente rol als die van de program-mamanager en programma bateneigenaren in de eigen organisatie weg te zetten om zo nog meer synergie te bereiken. Weller is hiertoe al bereidt.

Onder de alliantieraad kunnen eventuele kleine werkgroepen op specifieke thema's dan wel inspanningen functioneren. In alles streven we naar een brede vertegenwoordiging op de thema's zoals benoemd is in de Stabiliteitsdriehoek. Dit alles wordt in 2025 uitgewerkt.

Monitoring

Kern van de programmasturing is het monitoren van de beoogde effecten en verdiensten van dit programma. We ontwikkelen samen met Sofie Verbindt een programma-specifiek dashboard om deze effecten te kunnen monitoren. Dit dashboard wordt opgebouwd in de Arrangementenmonitor van de gemeente Brunssum.

Naast deze kwantitatieve monitoring hanteren we ook een kwalitatieve monitoring. Deze vindt in eerste instantie plaats door middel van onze bewonersberaad. Daarnaast zal iedere twee jaar een brede uitvraag gedaan worden bij de bewoners in onze wijken. We hebben tevens bij ZONMW-middelen aangevraagd voor een participatief onderzoek, waarmee onderzocht kan worden hoe onze transitie in de praktijk, in de leefwereld werkt, en wat haar meerwaarde is. Hierbij richten we ons op 3 samenhangende transitie doelen: A. verduurzaming woningen B. verbeteren gezondheid C. organiseren zinvol werk en dagbesteding. We analyseren de ervaringen en perspectieven van bewoners, beleids-makers en andere betrokkenen en analyseren de sociale en economische meerwaarde van de aanpak. We gebruiken verschillende methodes zoals veldwerkobservaties, (groeps)interviews, foto- en filmgesprekken, praatcafé, cases-analyse. We bespreken de bevindingen over de praktische uitwerking van deze aanpak voor bestaanszekerheid regelmatig met alle betrokkenen zodat de aanpak bijge-stuurd kan worden

Rapportages

We maken gebruik van een heldere rapportage waarmee onze opdrachtgevers en ambassadeursgroepen geïnformeerd worden over de voortgang & ontwikkelingen van het programma. Deze zullen in de vorm van inspiratiesessies plaats gaan vinden. Onze rapportages zijn hierin met nadruk een reisverslag: we vertellen verhalend welke stappen we gezet hebben en hoe ver we gevorderd zijn in onze ontwikkeling.

Samenwerken met stakeholders & Communicatie

Om onze ambitie, *"De inwoners van Brunssum Noord en Oost hebben in 2050 eigen regie op een stabiel, breed welvarend en gezond leven"*, te bereiken is het belangrijk dat we verder kijken dan de grenzen van de gemeentelijke organisatie. We herkennen op dit moment de volgende stakeholders waar we in min of meerdere mate mee (willen) samenwerken:

1.	Bewoners
2.	Gemeenteraad
3.	College van burgemeester & wethouder gemeente Brunssum
4.	Directieteam gemeente Brunssum
5.	Managementteam gemeente Brunssum
6.	Regio Parkstad
7.	Betere Buren
8.	ISD BOL
9.	CMWW
10.	GGZ
11.	Veiligheidsdomein: Politie, Veiligheidsregio, Zorg en Veiligheid
12.	Eerste lijn zorg: Huisartsen, GGZ, thuiszorg, fysiotherapie, ...
13.	Bewonersberaad
14.	Weller
15.	Wonen Zuid
16.	Wonen Limburg
17.	GGD
18.	Buurtnetwerken
19.	Toekomstvisie/omgevingswet

Lerend netwerk in de regio

In de regio Parkstad hebben alle gemeenten in meerdere of mindere mate te maken met de problemen die we schetsen in het programmaverhaal. Dat maakt het van essentieel belang dat we samen optrekken als het om de oplossingen gaat. We kennen allemaal wijken en buurten waar de veerkracht in de afgelopen jaren sterk is afgenomen. Om te voorkomen dat er een waterbedeffect optreedt in de regio trekken we zoveel als mogelijk samen op en leren we van elkaars manier van aanpak. Zo:

- Delen we de kennis rondom monitoring met Heerlen Noord.
- Hebben we van Heerlen Noord geleerd dat de regio te maken heeft met een bovengemiddelde instroom vanuit de rest van Nederland, iets dat we nog niet actief meten, maar waar we nu wel meer van willen weten.
- Werken we samen met gemeente Beekdalen als het gaat om de inzet van bewonersinitiatieven en hoe we die kunnen ondersteunen.
- Werken we actief samen met Kerkrade en Landgraaf omtrent de inzet in Zorgzame wijken Noord.

Iedere gebiedsgerichte aanpak verdient een eigen inkleuring. We kiezen er niet voor niets voor om heel gericht in gebieden te investeren, maar wat we samen kunnen moeten we niet nalaten.

Fasering

Dit programma heeft een beoogde horizon van 25 jaar, waarbij we in periodes van 4 jaar de koers van het programma herijken. De ontwikkelingen binnen het programma lopen organisch - en in samenspraak met en ondersteuning van - de lijnorganisatie. In 2025 en 2026 werken we aan de inspanningen zoals benoemd in hoofdstuk drie.